

“Окремі методики адаптивного фізичного виховання”, “Адаптивний спорт”, спецкурсу “Теорія та методика фізкультурно-оздоровчої роботи у центрах інваспорту”. Нами визначено ефективні форми (лекції, семінарські та практичні заняття, самостійна робота, індивідуальна робота, спецпрактикум, консультативні заняття, практики з адаптивного фізичного виховання та за профілем майбутньої роботи, волонтерська робота) та методи (проблемні лекції, навчальні та ділові ігри, круглий стіл, зустрічі з паралімпійцями та дефлімпійцями, семінари-дискусії, пошук інформації в мережі Інтернет) що забезпечують досягнення головної мети процесу професійної підготовки, а саме, готовності майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання до професійної діяльності у центрах інваспорту відповідно до вимог суспільства.

ВИСНОВКИ. Отже, процес професійної підготовки майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання потребує вдосконалення. Оновлення змісту та використання ефективних форм та методів підготовки забезпечить формування готовності майбутнього фахівця з адаптивного фізичного виховання до роботи у центрах інваспорту, зокрема, до вирішення проблеми інтеграції, соціальної адаптації та фізичної реабілітації людей з особливими потребами засобами адаптивної фізичної культури з метою відновлення здоров'я, залучення їх до суспільно корисної праці.

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ вбачаємо у подальшому вивченні шляхів підвищення ефективності системи підготовки фахівців, зокрема, застосування інформаційних технологій для оптимізації процесу професійної підготовки майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання у вищих навчальних закладах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безкоровайна Л. Визначення мотивації до управлінської діяльності студентів факультету фізичного виховання та спорту / Л. Безкоровайна // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2006. – № 4. – С. 24-35.

2. Жигadlo Г. Моделювання професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури в процесі проведення уроків з фізичної культури на заняттях зі спортивних ігор / Г. Жигadlo // Фізична культура, спорт та здоров'я нації : зб. наук. праць. – Вінниця, 2006. – С. 329-334.

3. Zavats'ka L. Osoblyvosti profesijnoyi pidhotovky fakhivtsiv fizychnoyi reabilitatsiyi ta fizychnoho vykhovannya na fakul'teti zdorov'ya, fizychnoyi kul'tury i sportu mizhnarodnoho ekonomiko-humanitarnoho universytetu imeni akademika Stepana Dem'yanchuka / L. Zavats'ka, Zh. Sotnyk, V. Koval's'kyi // Fizyчне vykhovannya, sport i kul'tura zdorov'ya u suchasnomu suspil'stvi : zb. nauk. prats'. – Luts'k, 2005. – S. 139-142.

4. Karpyuk R. P. Formuvannya pedahohichnoyi pozytsiyi maybutnikh fakhivtsiv z adaptivnoho fizychnoho vykhovannya u protsesi fakhovoyi pidhotovky / R. P. Karpyuk // Pedahohichnyy protses : teoriya i praktyka : zb. naukovykh prats'. – K. : Intertekhnodruk, 2007. – Vyp. 3. – S. 79-90.

5. Naumchuk V. I. Profesiyna pidhotovka maybutnikh vchyteliv fizychnoyi kul'tury v protsesi samostiynoyi roboty zi sportyvnykh ihor: dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / V. I. Naumchuk. – Ternopil', 2002. – 168 s.

УДК 378 : 355.233.1

Федак Г.О., Одерев А.М.

Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів

УДОСКОНАЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ТА КОМАНДНО-ВИХОВНОГО СКЛАДУ ВИЩОГО ВІЙСЬКОВОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Анотація. У статті проведено пошук методів удосконалення педагогічної майстерності науково-педагогічного та командно-виховного складу вищого військового навчального закладу для підвищення ефективності професійної готовності до службово-педагогічної діяльності майбутніх офіцерів Збройних Сил України.

Ключові слова: педагогічна майстерність, вдосконалення, науково-педагогічні працівники, командно-виховний склад, офіцери.

Федак Г.О., Одерев А.М., Совершенствования педагогического мастерства научно-педагогического и командно-воспитательного состава высшего военного учебного заведения. В статье проведен поиск методов совершенствования педагогического мастерства научно-педагогического и командно-воспитательного состава высшего военного учебного заведения для повышения эффективности профессиональной готовности к служебно-педагогической деятельности будущих офицеров Вооруженных Сил Украины.

Ключевые слова: педагогическое мастерство, совершенствование, научно-педагогические работники, командно-воспитательный состав, офицеры.

Fedak G.O., Oderov A.M., improvement of pedagogical skills of research and teaching and command of the higher military educational institution. The article deals with the search for methods of improvement of pedagogical skills of scientific-pedagogical and command and educational composition of the higher military educational institutions to improve the effectiveness of professional readiness for service and educational activities of the future officers of the Armed Forces of Ukraine. The aim of our research is to find methods for improving the pedagogical skills of scientific and pedagogical and educational structure of command and senior military educational institution to improve preparedness for professional service and educational activities for future reserve officers of the Armed Forces of Ukraine. Based on the latest developments in pedagogy, teaching has become more than an activity that conserves valued knowledge and skills by transmitting them to succeeding generations. Therefore, teachers also have the responsibility to challenge existing structures, practices, and definitions of knowledge; to invent and test new approaches; and, where necessary, to pursue organizational change in a constant attempt to improve the school. As agents of the public interest in a democracy, teachers through their work contribute to the dialogue about preserving and improving society, and they initiate future citizens into this ongoing public discourse. The professional teaching standards represent the teaching profession's consensus

on the critical aspects of the art and science of teaching (pedagogy) that characterize accomplished teachers in various fields. Cast in terms of actions that teachers take to advance student outcomes, these standards also incorporate the essential pedagogical knowledge, skills, dispositions, and commitments that allow teachers to practice at a high level. These standards rest on a fundamental philosophical foundation comprised of five core propositions: The professional teaching standards represent the teaching profession's consensus on the critical aspects of the art and science of teaching (pedagogy) that characterize accomplished teachers in various fields. Cast in terms of actions that teachers take to advance student outcomes, these standards also incorporate the essential pedagogical knowledge, skills, dispositions, and commitments that allow teachers to practice at a high level. These standards rest on a fundamental philosophical foundation comprised of five core propositions: Teachers are committed to students and their learning. Teachers know the subjects they teach and have the necessary pedagogical knowledge. Teachers are responsible for managing and monitoring student learning. Teachers think systematically about their practice and learn from experience. Teachers are members of learning communities. Given the dramatic changes taking place in Ukraine, we understand that change is necessary and in the educational process of higher military educational institutions. We believe that upgrading pedagogical skills of teachers and commanders we can qualitatively affect officers training for the Armed Forces of Ukraine.

Key words: pedagogical skills, improve, scholars, educators, command-training, officers.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Зміни, які відбуваються у нашій Державі та Збройних Силах України, їх різка перебудова з мирного на воєнний лад створюють об'єктивні передумови для розбудови системи навчання, підготовки та перепідготовки офіцерів запасу у вищих військових навчальних закладах. У широкому розумінні – це нові та вкрай необхідні можливості для всебічного розвитку офіцера-фахівця. Значно зросли вимоги до науково-педагогічного та командно-виховного складу вищого військового навчального закладу за умов ведення антитерористичної операції на території України. Від викладачів та командирів вимагається якомога доступніше та майстерно подати матеріал, реагувати на всі зміни, які отримують з досвіду проведення антитерористичної операції. Тому удосконалення педагогічної майстерності є однією з найнеобхідніших умов підвищення рівня навченості та професійної готовності майбутніх офіцерів запасу до службово-педагогічної діяльності, їх фізичної готовності до виконання бойових завдань. Дослідження проводиться згідно плану наукової та науково-технічної діяльності Департаменту військової освіти та науки Міністерства оборони України за темою науково-дослідної роботи “Моніторинг в системі підготовки офіцерів запасу для Збройних Сил України”, шифр - “Резерв” та Командування Сухопутних військ Збройних Сил України за темою “Формування професійних якостей майбутніх офіцерів різних військових спеціальностей засобами фізичної підготовки під час навчання у військових навчальних закладах”, шифр - “Взаємозв'язок”.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розвитку та удосконалення педагогічної майстерності в діяльності викладача широко розробляються у психології й педагогіці. Загалом теоретичні засади організації педагогічної практики обґрунтовано у наукових працях О. Абдуліної, С. Архангельського, І Зязюна, Н. Кузьміної, В Лозової та ін.. Концептуальні засади педагогіки вищої школи досліджувались А. Алексюком, І. Бехом, Л. Кондрашовою, та ін.. Питання професійної готовності педагога розглядали в своїх наукових дослідженнях Л. Григоренко, А. Капської, А. Ліненко, О. Мороз, О. Пехоти та ін. В останнє десятиліття проблему педагогічної майстерності досліджували багато вчених А. Барабанщиков, С. Морозов, Ю. Сердюк, В. Ягупов та ін. Провівши аналіз останніх джерел і публікацій ми прийшли до висновку, що тему удосконалення педагогічної майстерності науково-педагогічного та командно-виховного складу вищого військового навчального закладу досліджували багато науковців, але на даному етапі розвитку нашої країни та в умовах проведення антитерористичної операції на східних теренах держави ми повинні переосмислити і змінити свій підхід до проблеми підготовки майбутніх офіцерів Збройних Сил України, вдосконалюючи, перш за все, педагогічну майстерність викладачів та командирів-вихователів.

Метою нашого дослідження є пошук методів удосконалення педагогічної майстерності науково-педагогічного та командно-виховного складу вищого військового навчального закладу для підвищення ефективності професійної готовності до службово-педагогічної діяльності майбутніх офіцерів Збройних Сил України.

Результати досліджень. Важливим орієнтиром у педагогічній діяльності є наявний досвід науково-педагогічного та командно-виховного складу вищого військового навчального закладу. Вивчення, освоєння і використання педагогічного досвіду інших викладачів – є необхідною, але не достатньою умовою педагогічної майстерності викладача вищої школи. Крім того, просте копіювання навіть най унікальнішого досвіду без знання об'єктивних закономірностей педагогічного процесу може дати як позитивні так і негативні результати. Найнадійнішим шляхом вдосконалення педагогічної майстерності викладача вищої школи є дидактичне осмислення свого викладацького досвіду і звернення до дидактики як галузі знань, що є основним орієнтиром у питаннях навчання у вищій школі. Справа викладача вищої школи - глибоко осмислювати їх і творчо використовувати в конструюванні своєї викладацької діяльності [3, 7]. Від рівня професійної кваліфікації науково-педагогічного та командно-виховного складу вищих військових навчальних закладів багато в чому залежить не лише службово-педагогічна підготовленість майбутніх офіцерів, а й професійна готовність до виконання завдань як офіцерів Збройних Сил України. Тому такими важливими є зміни у навчально-виховному процесі. Але ці зміни є неможливі без удосконалення педагогічної майстерності педагогів та командирів. В ситуації суспільних трансформацій, які відбуваються останнім часом в Україні, змушують вищі військові навчальні заклади змінювати свої орієнтири на особистісно-орієнтований підхід в організації навчання. Важливим є досвід педагогів, який вони здобувають під час перебування в зоні проведення антитерористичної операції або переймають досвід у безпосередніх учасників.

Поняття “майстер своєї справи” завжди було мірою високих професійних показників людини. Коли ми кажемо “педагог-майстер”, то даємо високу оцінку діяльності викладача, командира, вихователя. Це означає, що педагог не лише навчає та виховує людей, а й досконало знає свою справу. Існує справедливе твердження, що педагогічна діяльність - не лише праця, а ще й мистецтво. Педагогічна майстерність не є природженою або успадкованою якістю, вона формується і розвивається під час педагогічної діяльності шляхом цілеспрямованих наполегливих зусиль людини щодо вироблення у

себе необхідних педагогічних властивостей [6]. На сьогоднішній день є визначені рівні педагогічної майстерності, які характеризують якість педагогічної підготовленості викладачів вищої школи. Дослідники визначають рівні оволодіння педагогічною майстерністю наступним чином:

Елементарний рівень. У вчителя наявні лише окремі якості професійної діяльності. Найчастіше — це володіння знаннями для виконання педагогічної дії, володіння предметом викладання тощо.

Базовий рівень. Учитель володіє основами педагогічної майстерності: педагогічні дії гуманістично зорієнтовані, стосунки з учнями й колегами розвиваються на позитивній основі, добре засвоєно предмет викладання, методично впевнено і самостійно організовано навчально-виховний процес на уроці.

Досконалий рівень. Характеризується чіткою спрямованістю дій учителя, їх високою якістю, діалогічною взаємодією у спілкуванні. Педагог самостійно планує й організовує свою діяльність на тривалий проміжок часу, маючи головним завданням розвиток особистості того, кого навчають.

Творчий рівень. Характеризується ініціативністю і творчим підходом до організації професійної діяльності. Вчитель самостійно конструює оригінальні педагогічно доцільні прийоми взаємодії. Діяльність будує, спираючись на рефлексивний аналіз. Сформовано індивідуальний стиль професійної діяльності [4, 9].

Більшість дослідників вважає, що педагогічна майстерність являє собою єдність використання наукових закономірностей і передового педагогічного досвіду. При цьому відзначається факт зв'язку педагогічної майстерності з аналізом систем і структур різних сторін діяльності викладача і його індивідуально-психологічних властивостей [8].

У роботах С. Архангельського висловлюється думка про те, що "головне завдання викладача - це вміння майстерно викладати свій предмет, доступно, глибоко викладати навчальну інформацію, збуджувати в учнях працьовитість і завзятість, прагнення самостійно знаходити рішення завдань, розвивати широту їхніх поглядів і гнучкість мислення". Аналізуючи далі феномен педагогічної майстерності, дослідник відзначає, що вона індивідуально, самотужно, приходить із досвідом, роздумом, знаннями і розумінням системи на основі методичних і дидактичних вимог. Сама майстерність викладача, на його думку, залежить від ряду умов: висока кваліфікація; покликання до педагогічної діяльності й розвиток цього покликання; завзята праця при підготовці до занять, постійне наукове й педагогічне вдосконалення; поповнення психолого-педагогічних знань [1]. Педагогічна майстерність - це професійне вміння оптимізувати всі види навчально-виховної діяльності, спрямувати їх на всебічний розвиток та удосконалення особистості, що забезпечує високу організацію педагогічного процесу [5]. Вона характеризується високим рівнем розвитку спеціальних загальних вмінь, і, звичайно, суть його - в особистості викладача, його позиції, здатності керувати діяльністю на високому рівні. Велике значення у цьому контексті має володіння викладачем педагогічною технікою [2]. Ґрунтуючись на останніх розробках в галузі педагогіки, навчання стало більш ніж просто діяльністю, все більше цінуються знання та навички шляхом передачі їх наступним поколінням. Таким чином, педагоги також несуть відповідальність за існування педагогічних структур, практик, а також визначення знань; вони повинні винаходити й апробувати нові підходи і, при необхідності, проводити організаційні зміни в постійному прагненні поліпшити процес викладання. В якості засобів суспільного інтересу в демократичному суспільстві, викладачі в рамках своєї роботи вносять свій внесок у діалог про збереження й поліпшення суспільства, і вони ініціюють майбутніх громадян у цій постійній суспільній дискусії. Професійні стандарти навчання представляють консенсус викладацької діяльності на найважливіші аспекти мистецтва і науки викладання (педагогіки), які характеризують сформованих педагогів у різних галузях знань. сформувавши план дій, викладач повинен зробити все щоб підвищувати успішність тих, кого вони навчають. Ці стандарти також включають істотні педагогічні знання, уміння, навички та зобов'язання, які дозволяють педагогам на практиці, на високому рівні проводити заняття. Ці стандарти спираються на фундамент філософської основи, яка складається з п'яти основних положень:

Викладачі беруть відповідальність за студентів та їх навчання.

Викладачі знають предмет, який викладають і мають необхідні педагогічні знання.

Викладачі несуть відповідальність за управління та контроль знань тими. Хто навчається.

Викладачі систематично вдосконалюють практику викладання і вчать на власному досвіді.

Викладачі є членами навчальних спільнот.

Ефективність викладацької діяльності залежить від рівня педагогічної майстерності науково-педагогічного та командно-виховного складу вузу, що впливає на рівень знань тих хто навчається. Таким чином, вони відносяться до своїх підлеглих справедливо, визнавши індивідуальні відмінності серед студентів. Крім того, вони регулюють свою практику у відповідності з цими індивідуальними відмінностями, заснованими на спостереженні та розумінні інтересів тих, хто навчається та їх умінь, навичок та знань [15]. Педагоги повинні визначити конкретні цілі навчального процесу, всі викладачі та командири повинні зосередити свої зусилля на навчання та підвищення ключових навичок (здатність планувати, організувати й оцінювати самовдосконалення; здатність ефективно спілкуватися в різних ситуаціях; здатність ефективно взаємодіяти з групою; уміння вирішувати проблеми творчим шляхом; вміння самовизначення [10, 14].

Педагогічна майстерність – це висока культура організаторської, управлінської, виховної, трудової, ігрової і громадської діяльності викладача, це досить складне, багаторівневе, системне утворення інтегративного характеру [5]. Для цілісного сприйняття моделі педагогічної майстерності треба виокремити такі модулі: морально-духовні цінності, професійні знання, соціально-педагогічні якості, педагогічні уміння, педагогічна техніка [13].

Провівши аналіз, ми можемо стверджувати про ефективність попередніх досліджень у вдосконаленні педагогічної майстерності викладачів вищої школи. У зв'язку із переходом на систему підготовки офіцерів за прикладом НАТО, на нашу думку, педагогічний процес у вищому військовому навчальному закладі повинен пройти процес «модифікації», «адаптації» і «реадаптації» до нових реалій сьогодення, враховуючи всі виклики і загрози, які впливають на цілісність і недоторканість кордонів нашої держави і її суверенітет.

Під методом *модифікації* педагогічної діяльності ми розуміємо будь-які зміни, які вносяться у зміст або процес навчання майбутніх офіцерів Збройних Сил України, що в свою чергу вплине на покращення педагогічної майстерності

педагогів та командирів.

Метод *адаптації* педагогічної діяльності – це процес, в результаті якого відбувається розширення межі застосування тієї чи іншої педагогічної методики. Це може бути запозичення методів і прийомів навчання у іноземних держав (НАТО, США та ін.) чи інших вищих навчальних закладів України. Також це може бути методика, яка використовувалась лише під час навчання курсантів у вищих військових навчальних закладах і яка була адаптована для підготовки офіцерів запасу на факультеті підготовки офіцерів запасу та в пунктах перепідготовки (полігони, навчальні центри, тощо.).

Метод *реадаптації* – процес, суть якого полягає в уточненні педагогічних норм (уточненні педагогічних норм – процес переходу від кількісних показників у якісні) [11, 12, 16].

Впровадження цих методів у науково-педагогічну діяльність якісно вплине педагогічну майстерність науково-педагогічного та командно-виховного складу вищих військових навчальних закладів для якісної підготовки офіцерів для Збройних Сил України.

ВИСНОВКИ. Враховуючи кардинальні зміни, які відбуваються в Україні ми розуміємо, що зміни є необхідними і у навчальному процесі вищих військових навчальних закладів. Ми вважаємо, що вдосконаливши педагогічну майстерність викладачів та командирів ми зможемо якісно вплинути на підготовку офіцерів для Збройних Сил України.

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ спрямовані на створенні методик вдосконалення педагогічної майстерності науково-педагогічного та командно-виховного складу вищих військових навчальних закладів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Архангельский С. И. Учебный процесс в высшей школе, его закономерные основы и методы. / С. И. Архангельский - М., 1980. - 128 с.
2. Вашкевич С. Педагогічна майстерність вчителя / С. Вашкевич // Освіта. – 2000. - №3.
3. Деркач А. А. Акмеологическая среда высшей школы. / А. А. Деркач - Воронеж, 2007. -131с.
4. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність./ І. А. Зязюн – К. : Вища школа, 1997.
5. Кайдалова Л. Г., Щокіна Н. Б., Вахрушева Т. Ю. Педагогічна майстерність викладача: Навчальний посібник. / Л. Г. Кайдалова, Н. Б. Щокіна, Т. Ю. Вахрушева. – Х. : Вид-во НФаУ, 2009. – 140 с. – С. 6.
6. Морозов С. М. Розвиток військово-педагогічної спрямованості у майбутніх офіцерів-прикордонників: Автореф. дис... канд. пед. наук: 20.02.02 / С. М. Морозов ; Акад. прикордон. військ України ім. Б.Хмельницького. — Хмельницький, 1999. — 20 с.
7. Педагогіка і психологія вищої школи: Навчальний посібник. Ростов н / Д: Фенікс, 2002 Відповідальний редактор М. В. Буланова-Топоркова С. 62-63.
8. Плучина М. И. Психологическое сопровождение образовательной деятельности преподавателей высшей школы в системе повышения квалификации. -Ставрополь, 2004. - 98 с.
9. Приходько А. И., Щокіна Н. Б. Основы педагогического мастерства: Учеб.-метод. Пособ. Для студ. высших учеб. Завед. / А. И. Приходько, Н. Б. Щокіна. – Х. : Издатель Шуст А. И., 2001. – С. 7-8.
10. Arends Richards I. — Uczymy się nauczać, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa. - 1995.
11. Hiltz, S. R., Coppola, N., Rotter, N., Turoff, M., & Benbunan-Fich, R. (2000). Measuring the Importance of Collaborative Learning for the Effectiveness of ALN: A Multi-Measure, Multi-Method Approach. Journal of Asynchronous Learning Networks, September 2000, Volume 4, Issues 2. ISSN: 1092-8235.
12. O'Donoghue, J. (2000). IT Developments and Changes in Customer Demand in Higher Education. ALN Magazine, October 2000, Volume 4, Issue 1 [On-line (ISSN 1092-7131)]. Available: http://www.aln.org/alnweb/magazine/Vol4_issue1/odonoghue.htm.
13. Pod redakcją Krzysztofa Kruszewskiego - Sztuka nauczania, czynności nauczyciela, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa. - 1991.
14. Radziewicz, J. Wychowawca i jego klasa, Warszawa. – 1986.
15. Vygotsky, L.S. (1978). Mind and society: The development of higher mental processes. Cambridge, MA: Harvard University Press.
16. Wegner, S. B. The Effects of Internet-based Instruction on Student Learning. Journal of Asynchronous Learning Networks, November 1999, Volume 3. - Issue 2.

УДК 616.127-005.4-058:159

Федорюк О.В., Попель С.Л.
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

ПСИХО-ФІЗИЧНИЙ СТАН І РЕКРЕАЦІЙНА АКТИВНІСТЬ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ВІКОМ 50-65 РОКІВ

Мета дослідження полягала у вивченні зв'язку особистої тривожності як одного з ведучих психосоціальних факторів стресу і вплив рекреаційної активності на її нівелювання. Було обстежено 85 викладачів віком 50-65 років. Поширеність особистої тривожності виявилася дуже високою, особливо в передпенсійній віковій підгрупі. Висока особиста тривожність часто поєднувалася з депресією, високою ворожістю, середнім життєвим виснаженням, порушеннями сну, низькою соціальною підтримкою, збільшується частота негативної оцінки стану власного здоров'я. Особливо часто виявляються гіпокінезія і низький рівень рекреаційної активності.

Ключові слова: психо-фізичний стан, особиста тривожність, стрес, соматичне здоров'я, рекреаційна активність.